

Bir salgını önlemek...

Ardan Zentürk

Marmara Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nden 1979'da mezun oldu. Drake, Georgetown ve Oxford üniversitelerinde çeşitli kurslara katıldı. Hürriyet, Tercüman, Türkiye, Dünya, Güneş, Sabah, Günaydın gazetelerinde; M5 Savunma ve Strateji ile Nokta dergilerinde; HBB, Star TV, Kanal D ve Kanal 6'de üst düzey görevlerde bulundu. Başkent Ankara, Kırmızı Koltuk, Politika Arenası (Star TV), Sıcak Gündem (Kanal D) Strateji (Kanal 6) A/Z Dosyalar (Star TV), Ankara Masası (Kanal 24) programlarını yaptı. İran-İrak ve Bosna savaşları ile Dağlık Karabağ sorununda sıcak bölgelerde görev yaptı. ABD eski başkanları Jimmy Carter ve Richard Nixon ile SSCB son Devlet Başkanı Mikhail Gorbaçov, Henry Kissinger, Genadi Gerasimov, Andreas Papandreu, İlham Aliyev, Aliya İzzet Begoviç, Ebulfez Elçibey, Gulbeddin Hikmetiyar, Yaser Arafat, Rauf Denktaş, İslam Kerimov, Saparmurat Türkmenbaşı, Hüsnü Mübarek, Şimon Perez, Benyamin Netanyahu gibi liderlerle özel röportajlar yaptı. H. Canan Zentürk ile evli olan Ardan Zentürk, Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak görev yapmakta, yanı sıra Star Gazetesi'nde gündemi yorumlamaktadır.

Babam, doktordu. Tıpkı babası ve hatta dedesi, biraz daha gidelim, dedesinin dedesi gibi...

1800'lü yılların ortalarında patlak veren Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Çarlık Rusya'sı sonrasında Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan "Macar Abdullah Paşa"nın torunları olarak ailemizin bütün erkekleri, sanki "doktor olmak zorundaydılar..."

Fatın Amca'yı, henüz tıbbiye yıllarında yakalandığı tüberküloz alıp götürüvermişti...

Ama, babam Neş'et Adnan Zentürk ile geçtiğimiz haftalarda sonsuz aleme yolcu ettiğimiz Cahit Zentürk, babaları

Dr. Arif Bey'den gelen geleneği sürdürmenin keyfine ulaşmışlardı...

Dr. Neşet Adnan, tıbbiyeden mezun olduğu 1942 yılının omuzlarına yüklediği ağır sorumluluklar nedeniyle, "halk sağlığı" dalında yürümeyi tercih etmişti... Dr. Cahit Bey ise, Ankara Üniversitesi'nin Adli Tıp Bölümü'nü bugünün prestijli günlerine taşıyacak beyin takımından biri olacaktı...

Babamı belki de memleketin genel halk sağlığıyla bu ölçüde yakından ilgilenmeye iten ana neden, askerlik yıllarına kadar uzanan bir dizi talihsiz deneyimdi...

Şöyle anlatmıştı: "1942'de mezun olduk, savaş yılları... Almanya ortalığı kasıp kavuruyor. İsmet Paşa, bütün çaba-

sıyla memleketi bu büyük yıkımdan uzak tutmaya çalışıyor... Haksız mı? Hiç değil... Ordunun elinde avucunda hiçbir şey yok... Çaremiz, Trakya'nın yollarını yapmamak, memleketin alt yapısını onarmamakta bulmuşuz ama Hitler'in Panzer tankları bir memlekete bir yerinden girdi mi diğer yanından, yol, iz, insan, bina demeden çıkıyor... Bak, benim sigaraya başladığım gün bellidir... Trakya sınırındaki askeri birliklerin doktoruyum. Altımda beyaz bir at var... Onunla cepheyi dolaşıp askerlerin sağlığını kontrol ediyorum. Anla... Dünya Savaşı sürerken bu memleketin cephedeki doktorunun altına verecek bir cipi bile yok... Asker, kırılıyor... Sıtmadan... Atımla yetişebildiğim yere kadar yetişiyorum ama öyle bir haldeyiz ki, Alman değil tankla, yürüyerek

girse dahi askerin sıtma nöbetinden yapacak bir şeyi yok... Bir akşam, Yunan sınırındaki sahra hastanesinde, yani çadırda uyurken karşı taraftan çok gürültü geldi... Sabah uyandım. Kürt bir emir erim var, aynı zamanda ona iğne yapmayı falan öğretmişim, bayağı yük alıyor, yüzümü yıkamam için su dökerken ona sordum, "Ne oldu Yunan tarafında" diye. Bana bir şey demeden dürbünü uzattı. Aldım baktım, Alman tankları tam sınırimıza dayanmış, Yunanistan o akşam işgal edilmiş... Hayatındaki ilk sigarayı o anda yaktım..."

Sıtma gibi bir hastalığın yıkıcı etkilerini askerliğinde gören Dr. Neşet Adnan, 3 yıl boyunca kazandığı deneyimle, 1945 yılında, askerliğinin bitmesiyle Mersin-Silifke yöresine tayin edilir...

İlerleyen yıllarda, "sıtma savaşında" büyük başarı kazanacak, yöre halkının "Hızır Doktor" adı takacağı bir şekilde çalışıp, büyük takdir toplayacaktır...

Geçelim... Benim anlatmak istediğim anılar demeti, 1960'lı yılların başlarına denk gelir... Çocuk felci aşı kampanyasında büyük başarılar kazandığı bir dönemde kendisine bizzat dönemin Sağlık Bakanı tarafından verilen bir görevde izlediği çalışma rotası, bugün için çok önemli bir örnek teşkil etmektedir bence...

Doktor, "devlet adamı" değildir...

Bir doktorun, halkın, insanların sağlığı için vereceği mücadelede, sınırların, devletlerin, kuralların vs. işinin olmadığını gösteren bu anıyı yine bana aktardığı kadarıyla yazayım...

"Çocuk felci aşı kampanyası iyi gidiyordu. Çok yorulmuşum. İstanbul'a ailemin yanına geldim, biraz dinlenip tekrar Anadolu yollarına çıkacağım, bir telefon, Ankara'dan bakanlıktan çağırılıyor... Gittim... Meğer bakan bizzat beni istemiş, makama kabul edildim... Adamda biraz telaş var..."

"Doktor" dedi, "Hindistan'da çiçek salgını başladı, Dünya Sağlık Teşkilatı İran'a da sıçradığını bildirdi. Bizden beklenen bu salgını İran sınırımızda durdurmamız. Bize de sıçrarsa yanarız, bütün memleketi karantinaya alırlar, Avrupa ile bütün bağımızı keserler... Bu mahvımız demek... Git, ne yap ne et, bütün valiler, bütün ekipler herkes emrinde, ben telgrafları çektiriyorum, bu işi durdur..."

Verilen görev çok kritik. Derhal İran sınır bölgesine intikal ettik. Tüm ekipler hazır. Büyük bir aşılama kampanyası... Aşı olmamış bir tek kişi bile kalsa, bütün memleket için büyük bir risk biliyorsun. Tek tek ev ev... İnanılmaz bir hızla

çalışıyor ekipler ama Allah için, vatan da katılıyor... Gerektiğinde Kürtçe hutbeler bile okutuyorum, Kürtçe anonlar... Yetkim var... Vatandaş hangi dili biliyorsa o dilden konuşuyoruz... Özellikle bölgenin kadınları Türkçe bilmiyor, onlara ulaşmamız lazım... Neyse... Bayağı bir yol aldık ama sınır boylarında görev yapan bir komutan bana asıl gerçeği söylediğinde dehşete düştüm... Sınırın iki yakasında yerleşik Kürt aşiretleri vardı... Bu aşiretler, Türkiye-İran arasında kaçakçılık yaparak yaşamlarını kazanıyorlar... O zamanlar İran'ın durumu bizden daha iyi... Sanayi ürünleri, pikaplar falan oradan geliyor, gümrüksüz ucuz giriyor... Buradan da koyun falan gidiyor... Böyle bir ticaret... Devlet de fazla karışmıyor... Ama bu insanlar bir İran'da bir Türkiye'de... Mutlaka dağdaki bütün o insanların aşılama lazım...

Bölgede sözü geçen bir aşiret reisi ile gizlice buluştum, bütün aşiret reislerine haber salmasını, üzerinde anlaşacağımız bir yere ekiplerimle giderek hepsini aşılama istediğimi bildirdim...

Aldığım cevap koskoca bir güvensizlik... "Doktor bizi aşı bahanesiyle bir yere toplayıp jandarmaya mı verecek..." Adamın tek düşündüğü bu... Bunun üzerine askeri yetkililer ve valiler ile görüştüm, bir yeri ben belirledim, sınıra yakın, oranın tamamen "askersizleştirildiğini" aşı olmaya gelenlerin kılına dokunulmayacağını garantörü olduğumu bildirdim...

Bir süre, durumu incelediler... Sonra baktılar ki, hakikaten dediğim bölgede hiç asker yok, bu sefer beni ciddiye alıp temas kurdular... Bir şartları vardı... Bütün aşılama işlemi bitene kadar, İstanbul'daki ailemin adresini verecektim, aşiretin adamları evimi çevreleyip karım ve çocuklarımı rehlin alacaklardı... Eğer aşı sırasında bir tutuklama yaşanırsa, bedeli ailem olacaktı... Hemen kabul ettim... İlgili makamlara da bu işe karışmamaları için gereken bütün uyarıları yaptım... Geldiler... Binlerce kişi... Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı... İran tarafından Türkiye topraklarına benzeri ancak filmlerde görülecek bir şekilde indiler... Hepsini aşıladık, bir tek kişiyi bile bırakmadık... Bütün çalışma süresince devlet sınırdan çekildi... Salgını İran sınırında durdurduk..."

Hatırlıyorum... O dönemde küçük bir çocuğum... Üst Göztepe'de Güven Evler'de oturuyoruz. O zaman Üst Göztepe son derece küçük ve mütevazı bir mahalle... Güven Evler, belki de ilk genişleme projelerinden biri... İki katlı evlerden oluşuyor... Sokak lambaları ölgün ve sakin bir sokak... Evimizin çevresindeki o garip görünümü adamları birer donuk görüntü gibi hatırlıyorum... Çocuk beynim o insanların

"Geldiler... Binlerce kişi... Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı... İran tarafından Türkiye topraklarına benzeri ancak filmlerde görülecek bir şekilde indiler... Hepsini aşıladık, bir tek kişiyi bile bırakmadık... Bütün çalışma süresince devlet sınırdan çekildi... Salgını İran sınırında durdurduk..."

evimizin çevresinde olmamaları gerektiğini demek algılamış...

Babama sormuştum... Eğer bir aksilik çıksaydı aşiretlerin adamları gerçekten bizlere bir şey yapacaklar mıydı diye...

"Ben de merak etmişim... Bütün işler bitti... Aşiret reisleri en son aşı oldular... Herkes yerli yerine hareket edecek... Benim ve ekibin adına bir yemek verdiler... Orada sordum... Bir aksilik olsaydı çocuklarımı ne yapacaktınız diye... Güldüler... "Doktor, bizde çocuklara silah atacak bir hal var mı? Tabii ki onlara bir şey olmayacaktı. Ama sana bunu böyle gösteremezdik... O zaman askeri, valileri yeterince uyarılmaz, başına tam bir bela açardın..."

Ne belası diye sorduğumda da kararlı bir sesle, "Ailene bir şey yapmayacaktık ama aramızdan bir kişi bile tutuklansaydı, seni vuracaktık..." dediler... Kararlıydılar... Ellerinden kurtulmuşum..."

Bir yanda kaçakçılıkla uğraşan aşiretler... Diğer yanda çiçek salgını... Memleketin bütünü için verilen büyük bir meydan muharebesi...

Babam Dr. Neşet Adnan Zentürk'ün bu anlam yüklü anısı bende her zaman doktorluğun o kutsal yönüne olan derin saygıyı diri tutmuştur... Konu sağlık olduğunda ne jandarma dinlenir ne de vali...